

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การผลิตผัก เป็นการผลิตที่มีโอกาสเสียหายได้ง่ายหลังการเก็บเกี่ยว เป็นระบบที่มีความเสี่ยงสูง แต่เนื่องจากเป็นพืชอายุสั้นให้ผลตอบแทนสูง และรวดเร็ว การผลิตผักส่วนใหญ่เกษตรกรยังคงมีการใช้ปุ๋ยเคมี และสารกำจัดศัตรูพืชเพื่อรักษาผลผลิต โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการปลูกผักอย่างต่อเนื่องในเชิงธุรกิจ แต่เมื่อกระแสปฏิรูประบบเกษตรที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น และผู้บริโภคมีความต้องการทางด้านอาหารที่ปลอดภัยกับสุขภาพ ทำให้เกิดการผลิตผักในรูปแบบของเกษตรกรรมทางเลือก หรือการผลิตผักออร์แกนิก เช่น การผลิตผักปลอดภัย, ผักปลอดสารพิษ, และการผลิตผักอินทรีย์ ซึ่งเป็นวิธีการผลิตผักที่ลดการพึ่งพิงปัจจัยภายนอก เช่น ปุ๋ยเคมี และสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังทำให้เกิดเป็นการพัฒนาเกษตรอย่างยั่งยืน ในปัจจุบันการผลิตผักออร์แกนิกที่มีวางจำหน่ายอยู่ในท้องตลาดจะเป็นการผลิตโดยผู้ผลิตจะเป็นผู้ที่ทำการตัดสินใจในการเลือกที่จะผลิตผักเพื่อออกวางจำหน่ายเอง การผลิตที่ไม่ได้มีการศึกษาความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการผลิตและการบริโภค การผลิตที่ไม่ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภคจึงทำให้ผลผลิตที่มีออกวางจำหน่ายไม่ได้รับความนิยมนเท่าที่ควร ซึ่งหากมีการศึกษาครั้งนี้ขึ้นก็จะทำให้ผู้ผลิตทราบถึงความต้องการที่แท้จริง หรือความพึงพอใจของผู้บริโภคในแต่ละระดับ คุณลักษณะที่เป็นส่วนประกอบของผักออร์แกนิก เป็นการลดช่องว่างระหว่างการผลิตและการบริโภค ให้เกิดความเหมาะสม อีกทั้งหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะกรมส่งเสริมการเกษตรยังสามารถที่จะนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการผลิตผักออร์แกนิก ที่ต้องต่อความต้องการของผู้บริโภคที่ปัจจุบันมีความต้องการในเรื่องของสุขภาพความปลอดภัยทั้งต่อตนเอง และสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การได้ทราบถึงความพึงพอใจที่ผู้บริโภคมีต่อผักทั่วไปและผักออร์แกนิกที่มีวางจำหน่ายอยู่ในปัจจุบัน ก็จะทำให้ผู้ผลิตและหน่วยงานราชการตระหนักถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภคและลดการเกิดช่องว่างระหว่างการผลิตและการบริโภค ผักออร์แกนิกเพื่อให้เกิดความเหมาะสม รวมไปถึงการพัฒนาการผลิตผักไปสู่การผลิตผักที่ยั่งยืน ไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคก่อนนมาย ในครั้งนี้จะทำการศึกษาผู้บริโภคที่บริโภคผักทั้งหมด คือผักทั่วไป และผักก่อนนมาย ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 1) เพื่อทราบปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคในการบริโภคผักทั่วไปและผักก่อนนมาย 2) เพื่อทราบศักยภาพการตลาดของผักก่อนนมาย

การศึกษานี้ครอบคลุมตลาดของผักทั่วไปและผักก่อนนมาย ซึ่งประกอบด้วยผักปลอดภัยและผักอินทรีย์ จำนวน 4 ชนิด คือ ผักคะน้า กะหล่ำปลี ผักกาดขาว และผักกวางตุ้ง ทำการศึกษาโดยเลือกผู้บริโภคที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ และกำหนดให้ผู้บริโภคที่ให้ข้อมูลสำหรับการศึกษานี้ คือผู้ตัดสินใจซื้อผักทั่วไปและผักก่อนนมายของครัวเรือน ซึ่งอยู่ในพื้นที่เขตเมืองแต่ละอำเภอ

ข้อมูลปฐมภูมิที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภค และลักษณะการบริโภคผักทั่วไปและผักก่อนนมาย รวมถึงคุณลักษณะของปัจจัยที่แสดงถึงความแตกต่างของผักทั่วไปและผักก่อนนมายในระดับต่าง ๆ ที่ครัวเรือนผู้บริโภคต้องการ ข้อมูลเหล่านี้เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ครัวเรือนผู้บริโภคตามแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือโดยทำการเลือกอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ตามระยะห่างจากตัวเมืองรวม 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอสันทราย อำเภอแม่แตง และอำเภอจอมทอง โดยเลือกครัวเรือนผู้บริโภคตัวอย่างเฉพาะในเขตเทศบาล (เขตเมือง) เท่านั้นเป็นตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 400 ตัวอย่าง แบ่งออกเป็น อำเภอเมือง ได้แก่ แขวงนครพิงค์ แขวงกาวิละ แขวงศรีวิชัย และแขวง เม็งราย จำนวน 183 ตัวอย่าง, อำเภอสันทราย ได้แก่ ตำบลสันทรายน้อย ตำบลสันทรายหลวง ในเขตเทศบาลสันทราย และตำบลป่าไผ่ ตำบลหนองหาร ในเขตเทศบาลแม่ใจ จำนวน 116 ตัวอย่าง, อำเภอแม่แตง ได้แก่ ตำบลสันมหาพน ในเขตเทศบาลสันมหาพน และตำบลอินทขิล ในเขตเทศบาลเมืองแกนพัฒนา จำนวน 68 ตัวอย่าง, และอำเภอจอมทอง ได้แก่ ตำบลช่วงเปา ในเขตเทศบาลจอมทอง จำนวน 33 ตัวอย่าง ในส่วนของการศึกษาความพึงพอใจที่ครัวเรือนผู้บริโภคมีให้กับผักทั่วไป และผักก่อนนมายในแต่ละระดับของคุณลักษณะและปัจจัยนั้น และในส่วนของการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของครัวเรือนผู้บริโภคผักทั่วไปและผักก่อนนมายนั้น อาศัยวิธีการ conjoint analysis โดยเลือกใช้การนำเสนอในรูปแบบการ์ดในการสอบถามผู้บริโภค ให้ผู้บริโภคให้คะแนนความพึงพอใจกับการ์ด จำนวน 31 รูปแบบ(การ์ด) การ์ดที่ได้ครอบคลุมระดับต่าง ๆ ที่เป็นตัวแทนของคุณลักษณะและปัจจัยของผักทั้งหมด จำนวน 6คุณลักษณะและปัจจัย คือ บรรจุภัณฑ์ (ไม่มีบรรจุภัณฑ์, มีบรรจุภัณฑ์ที่เป็นถุงพลาสติกแต่ไม่มีเครื่องหมายรับรองความปลอดภัย, และบรรจุภัณฑ์ที่เป็นถุงพลาสติกและมีเครื่องหมายรับรองความปลอดภัย), สถานที่จำหน่าย (ตลาด, ร้านค้าเฉพาะ, และ ซูเปอร์มาร์เก็ต), ชนิดของผัก คือ (ผักคะน้า, กะหล่ำปลี, ผักกาดขาว, และผักกวางตุ้ง), ประเภทของผัก (ผักทั่วไป,

ผักปลอดภ้ย, และผักอินทรีย์), ผู้ผลิต (เกษตรกรอิสระ, โครงการหลวง, และองค์กรพัฒนาเอกชน), และราคา (10 20 30 และ 40 บาท/กิโลกรัม) (ดูรายละเอียดภาคผนวก ค.2) การ์ดแสดงคุณลักษณะและปัจจัยของผักเหล่านี้ ได้จากการสุ่มการออกแบบด้วยวิธีการ full fractional factorial และกำหนดคะแนนความพึงพอใจให้ผู้บริโภคทำการให้คะแนนความพึงพอใจในแต่ละการ์ดตั้งแต่ 1-100 คะแนน แล้วทำการประมาณสมการความพึงพอใจด้วยวิธี Ordinary Least Squares (OLS) ส่วนข้อมูลพฤติกรรมเป็นข้อมูลข้อมูลพื้นที่เพาะปลูกผัก จากสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, สถิติประชากรในจังหวัดเชียงใหม่ จากสำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่ และรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับผักอนามัยและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจากงานศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาในส่วนของลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ตัดสินใจซื้อ และครัวเรือนผู้บริโภค พบว่า ผู้ที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจของครัวเรือนผู้บริโภคในการเลือกซื้อผักเพื่อการบริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 343 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 86 ของผู้ตัดสินใจซื้อทั้งหมด โดยส่วนใหญ่ผู้ทำการตัดสินใจในการเลือกซื้อผักทั่วไปและผักอนามัยของครัวเรือนจะมีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 41- 50 ปี (ร้อยละ 38) ผู้ตัดสินใจซื้อจะมีอาชีพหลักคือ การทำธุรกิจส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 33) และครัวเรือนผู้บริโภคจะมีลักษณะเป็นครัวเรือนขนาดเล็ก โดยมีสมาชิกอาศัยอยู่รวมกันไม่เกิน 3 คนต่อครัวเรือน (ร้อยละ 52) และระดับของรายได้ต่อครัวเรือนมากกว่า 10,001 บาท/เดือนขึ้นไป (ร้อยละ 27) ของครัวเรือนผู้บริโภคทั้งหมด

ผลการศึกษาพฤติกรรมการซื้อผักของครัวเรือนผู้บริโภค พบว่า ครัวเรือนผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังคงมีการเลือกบริโภคผักที่เป็นผักทั่วไปมากกว่า การเลือกซื้อผักอนามัยอยู่ โดยครัวเรือนผู้บริโภคจะทำการเลือกซื้อผักทั่วไป (ร้อยละ 97) และเลือกบริโภคผักอนามัย (ร้อยละ 48) เมื่อให้ผู้บริโภคมีอิสระต่อการเลือกปัจจัยที่มีผลในการเลือกซื้อ ในกรณีที่เป็นผักทั่วไป ผู้บริโภคจะพิจารณาปัจจัยทางด้านของราคา สถานที่จำหน่าย ชนิดของผัก แหล่งผลิต และบรรจุภัณฑ์ตามลำดับ ส่วนในการเลือกบริโภคผักอนามัยจะพิจารณาจาก ชนิดของผัก เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ราคา สถานที่จำหน่าย บรรจุภัณฑ์ และสถานที่ผลิต ตามลำดับ

เมื่อกำหนดให้ผู้บริโภคระดับต่าง ๆ ของปัจจัยสำหรับผักทั่วไป และผักอนามัยที่ผู้บริโภคต้องการตามตัวแปรต่าง ๆ ตัวแปรราคาเฉลี่ยที่ครัวเรือนผู้บริโภคยินดีจะจ่าย สำหรับซื้อผักทั่วไปอยู่ที่ราคา 15 บาท/กิโลกรัม และสำหรับผักอนามัยที่เป็นผักปลอดภ้ยยินดีจ่ายในราคา 21 บาท/กิโลกรัม ซึ่งไม่ต่างจากผักอนามัยที่เป็นผักอินทรีย์ที่ครัวเรือนผู้บริโภคยินดีจ่ายในราคา 20 บาท/กิโลกรัม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) ในส่วนของปัจจัยทางด้านสถานที่จำหน่ายสำหรับผักทั่วไปผู้บริโภค (ร้อยละ 93) นิยมที่จะซื้อผักทั่วไปจากตลาดสด แต่ถ้าเป็นผักอนามัยจะ

นิยมซื้อจากร้านค้าเฉพาะ (ร้อยละ 68) และปัจจัยทางด้านแหล่งผลิตผักนั้น ผู้บริโภคจะเลือกซื้อผักทั่วไปที่มาจากเกษตรกรอิสระเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 99) ส่วนผักอนามัยจะให้ความสำคัญกับแหล่งผลิตที่มาจากโครงการหลวงมากที่สุด (ร้อยละ 79)

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคผักทั่วไป และผักอนามัยในแบบจำลองที่กำหนด (สมการที่ 13) พบว่า ตัวแปรอิสระต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้บริโภค ร้อยละ 35 และพบว่า มีปัจจัยจำนวน 19 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของครัวเรือนผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยด้านสถานที่ที่เป็นตลาดสด, ปัจจัยทางด้านชนิดของผักที่เป็นผักกาดขาว, ปัจจัยทางด้านผู้ผลิต ที่เป็นโครงการหลวง จะมีผลทำให้ผู้บริโภคมีการให้คะแนนความพึงพอใจเพิ่มมากขึ้นเมื่อเทียบกับปัจจัยเดียวกันในระดับฐานเท่ากับ 3.06, 2.24, และ 3.42 คะแนน ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่ทำให้ผู้บริโภคมีการให้คะแนนความพึงพอใจลดลงนั้น คือ ปัจจัยที่ไม่มีบรรจุภัณฑ์, และมีบรรจุภัณฑ์ ที่เป็นถุงพลาสติก แต่ไม่มีเครื่องหมายรับรองความปลอดภัย จะให้คะแนนความพึงพอใจลดลงเท่ากับ 6.25 และ 5.27 คะแนน เมื่อเทียบการมีบรรจุภัณฑ์ที่เป็นถุงพลาสติก และมีเครื่องหมายรับรองความปลอดภัย, ปัจจัยด้านประเภทผักทั่วไป ผู้บริโภคจะมีการให้คะแนนความพึงพอใจลดลงเท่ากับ 12.85 คะแนน เมื่อเทียบกับประเภทผักอินทรีย์, และปัจจัยทางด้านราคา พบว่า ผู้บริโภคให้คะแนนความพึงพอใจลดลงเท่ากับ 1.47 คะแนน เมื่อราคามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 1 บาท/กิโลกรัม ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ว่าราคาที่เพิ่มขึ้นมีผลให้ความพึงพอใจของผู้บริโภคลดลง

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาที่ได้จากการที่ผู้วิจัยทำการตั้งสมมติฐานว่าตัวปัจจัยทางด้านราคาจะมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) กับตัวแปรทางด้านรายได้ของครัวเรือน, การศึกษาของผู้ตัดสินใจซื้อจะมีผลต่อการเลือกประเภทของผัก, และรายได้ของครัวเรือนจะมีผลต่อการเลือกประเภทของผัก ผลจากการศึกษาที่ผู้วิจัยทำการตั้งสมมติฐานพบว่า ราคาที่มีความสัมพันธ์กับครัวเรือนผู้บริโภคที่มีรายได้ระหว่าง 7,501-10,000 บาท/เดือน ($PriceY_3$) ส่งผลทำให้ครัวเรือนผู้บริโภคนี้มีการให้คะแนนความพึงพอใจเพิ่มสูงขึ้น เท่ากับ 0.10 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบกับครัวเรือนผู้บริโภคที่มีรายได้มากกว่า 10,001 บาทขึ้นไป ซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดของ ver der Pol and Ryan (1996) ที่กล่าวว่าราคาไม่มีผลต่อผู้ที่มีรายได้สูง, และพบว่า เมื่อครัวเรือนผู้บริโภคมีรายได้สูงขึ้นจะพึงพอใจเพิ่มขึ้นกับการซื้อผักที่มีความปลอดภัยสูงขึ้นด้วย เห็นได้จากการที่ครัวเรือนผู้บริโภคมีรายได้สูงกว่า 10,001 บาท/เดือน และเลือกบริโภคผักอินทรีย์ จะมีการให้คะแนนความพึงพอใจมากกว่าครัวเรือนผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน และบริโภคผักทั่วไป (C_1Y_1), ครัวเรือนผู้บริโภคที่มีรายได้ 7,501-10,000 บาท/เดือน และบริโภคผักทั่วไป (C_1Y_3), และครัวเรือนผู้บริโภคที่

มีรายได้ 7,501-10,000 บาท/เดือน และบริโภคผักปลอดภัย (C_2Y_3) เท่ากับ 5.81 3.39 และ 7.97 คะแนน ตามลำดับ

สำหรับค่าของความเต็มใจที่จะจ่ายของครัวเรือนผู้บริโภคเมื่อระดับคุณลักษณะของปัจจัยต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไป พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้บริโภคมีความเต็มใจที่จะจ่ายลดลง คือปัจจัยไม่มีบรรจุภัณฑ์ (Pa_1), ปัจจัยมีบรรจุภัณฑ์เป็นถุงพลาสติกแต่ไม่มีเครื่องหมายรับรองความปลอดภัย (Pa_2) และปัจจัยเป็นประเภทผักทั่วไป (C_1) โดยเต็มใจที่จะจ่ายลดลงเท่ากับ 4.25 บาท, 3.58, และ 8.73 บาท/กก. ตามลำดับ และปัจจัยที่ผู้บริโภคยินดีที่จะจ่ายเพิ่มขึ้น คือ ปัจจัยทางด้านสถานที่จำหน่ายเป็นตลาดสด (PL_1), ปัจจัยชนิดของผักที่เป็นผักกาดขาว (T_3), และปัจจัยทางด้านผู้ผลิตที่เป็นโครงการหลวง โดยผู้บริโภคจะมีความเต็มใจจ่ายเพิ่มขึ้นเท่ากับ 2.08, 1.52, และ 2.32 บาท/กก. ตามลำดับ ผลการศึกษาส่วนนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อผักอนามัย และการมีเครื่องหมายรับรองความปลอดภัยเป็นอย่างสูง

ในส่วนของการวิเคราะห์ศักยภาพตลาดผักอนามัย ทำการจำลองตลาด 18 ตลาดจำลองที่มีอยู่จริงในท้องตลาด เพื่อหาความน่าจะเป็นที่ผู้ตัดสินใจซื้อของครัวเรือนเลือกตลาดผักในลักษณะต่าง ๆ โดยใช้แบบจำลอง Bradley-Terry-Luce (BTL) ตามสูตรในสมการที่ (6) พบว่า ในกรณีที่ผักอนามัยมีราคาใกล้เคียงกับผักทั่วไปนั้นผู้บริโภคจะมีความพึงพอใจและนิยมในการเลือกบริโภคผักที่เป็นผักอนามัยที่มีเป็นตลาดผักปลอดภัย (ตลาดจำลองที่ 1) ตามด้วยผักอินทรีย์ (ตลาดจำลองที่ 6) ซึ่งที่ได้ผลจากการศึกษาจะเห็นได้ว่าถ้ามีการพัฒนาการผลิตผักอนามัยให้มีราคาขายที่ใกล้เคียงกับราคาผักทั่วไปแล้วจะทำให้เกิดการขยายการตลาดผักอนามัย เนื่องจากผู้บริโภคมีความพึงพอใจกับตลาดผักอนามัยมากกว่าตลาดผักทั่วไปเมื่อราคาผักทั่วไปและผักอนามัยมีราคาเท่ากันซึ่ง และเมื่อให้ราคาผักทั่วไปราคาต่ำกว่าผักอนามัย เท่ากับ 6 บาท/กิโลกรัม และ 9 บาท/กิโลกรัม พบว่าผู้บริโภคก็ยังคงมีการให้คะแนนความพึงพอใจสูงสุดกับตลาดผักอนามัยที่มีเป็นผักปลอดภัยและผักอินทรีย์เป็นอันดับแรก แต่ถ้าราคาผักทั่วไปมีราคาถูก แต่คุณลักษณะบางประการใกล้เคียงกับผักอนามัยก็จะมีผลทำให้ผู้บริโภคมีความพึงพอใจและสัดส่วนในตลาดเพิ่มขึ้นมากขึ้นเช่นกัน

เมื่อพิจารณาส่วนตลาด (market segmentation) โดยเจาะจงอาชีพของผู้ตัดสินใจซื้อที่เป็นข้าราชการ และกลุ่มของครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่า 10,001 บาท/เดือน พบว่า ส่วนตลาดของผู้ตัดสินใจซื้อที่มีอาชีพข้าราชการ และมีรายได้ของครัวเรือนสูงกว่า 10,001 บาท/เดือนขึ้นไป ยังคงมีความพึงพอใจต่อตลาดผักอนามัยที่เป็นผักปลอดภัย (ตลาดจำลองที่ 1) เป็นอันดับแรก ถึงแม้ว่าราคาผักอนามัยจะมีราคาแพงกว่าผักทั่วไปก็ตาม เนื่องจากผู้บริโภคตระหนักถึงความปลอดภัยที่จะได้รับจากการบริโภค แต่ถ้าผักทั่วไปมีราคาต่ำกว่าผักอนามัยมาก ๆ (9 บาท/กิโลกรัม) ก็จะทำให้

ผู้บริโภครวมกลุ่มเปลี่ยนแปลงความพอใจไปยังตลาดผักทั่วไปที่มีราคาถูกได้เช่นกัน ดังนั้น การพัฒนาการผลิตและการตลาดผักอนามัยจึงควรมุ่งเน้นไปที่ผักอินทรีย์ และหากสามารถพัฒนาให้มีราคาต่ำในระดับใกล้เคียงกับผักทั่วไป ตลอดจนการจัดให้มีการขายในตลาดสดได้ ก็จะสามารถขยายตลาดผักอนามัยได้

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคผักอนามัย ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความพึงพอใจที่ผู้บริโภคนำมาใช้ในการพิจารณาตัดสินใจในการเลือกซื้อผักเพื่อบริโภค และศักยภาพทางการตลาดของผักอนามัย ซึ่งเมื่อประมวลผลการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. เกษตรกรผู้ผลิตผักอนามัย ควรมุ่งเน้นการผลิตผัก ไปเป็นการผลิตที่มีความปลอดภัยโดยเฉพาะผักอินทรีย์ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริโภคมีความพึงพอใจและยินดีที่จะจ่ายต่อผักอินทรีย์ในระดับสูง แม้ว่าจะมีราคาสูงกว่าผักทั่วไปก็ตาม แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องมีหลักประกันให้ผู้บริโภคมั่นใจได้ว่าเป็นผักที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค โดยเป็นการทำบรรจุภัณฑ์ และการมีเครื่องหมายรับรองคุณภาพความปลอดภัย
2. ผู้ประกอบการ และผู้จำหน่ายผักอนามัย ควรที่วางแผนการจำหน่าย โดยให้มีการกระจายผลผลิตให้มีวางจำหน่ายอย่างแพร่หลายเฉพาะการวางจำหน่ายในตลาดสด เนื่องจากผักอนามัยในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังคงมีการวางจำหน่ายในพื้นที่ที่จำกัด (ร้านค้าเฉพาะ และซูเปอร์มาร์เก็ต) ทำให้ผู้บริโภคบางกลุ่มไม่สามารถหาซื้อผักอนามัยได้ ประกอบกับผู้บริโภคต้องการความสะดวกในการเลือกซื้อผักอนามัย และวางแผนการตั้งราคาขายผักอนามัยให้มีราคาที่ไม่สูงมากนัก ยิ่งถ้ามีราคาขายที่ใกล้เคียงกับราคาผักทั่วไปแล้วจะทำให้เกิดการขยายการตลาดผักอนามัยได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคมีความพึงพอใจกับตลาดผักอนามัยมากกว่าตลาดผักทั่วไป เมื่อราคาผักทั่วไปและผักอนามัยมีราคาเท่ากัน

3. กรมส่งเสริมการเกษตรควรส่งเสริมให้เกษตรกรที่ผลิตผักทั่วไป ทำการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตมาสู่การผลิตผักอนามัยมากขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคมีความพึงพอใจกับผักอนามัยที่มีความปลอดภัยมากกว่าผักทั่วไปแม้ว่าจะมีราคาสูงกว่า และควรทำการส่งเสริมการให้ความรู้ในการบริโภคอนามัยให้เกิดการกระจายในทุกกลุ่มผู้บริโภคเนื่องจากว่าการบริโภคผักอนามัยยังคงมีการบริโภคเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น
4. เนื่องจากระบบการตลาดผักอนามัยในปัจจุบัน ยังขาดหลักประกันความปลอดภัยให้ผู้บริโภคมั่นใจได้ว่า ผักที่วางจำหน่ายเป็นผักปลอดภัย ผักปลอดสารพิษ หรือผักอินทรีย์ หน่วยงานราชการ โดยเฉพาะกรมวิชาการเกษตรควรจัดวางระบบ และเข้มงวดในการประกันคุณภาพผักอนามัยให้ชัดเจนและเป็นจริงในทางปฏิบัติ

5.2.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคผักอนามัย ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจที่ผู้บริโภคมีให้กับคุณลักษณะต่าง ๆ ของผักทั่วไปและผักอนามัย และทราบศักยภาพการตลาดผักอนามัยจากการจำลองตลาดในรูปแบบต่าง ๆ ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้วิธีการ conjoint analysis ขึ้นพื้นฐานในการวิเคราะห์ ซึ่งยังคงมีข้อจำกัดในการกำหนดคุณลักษณะปัจจัยด้านต่าง ๆ ของผักที่มีผลต่อความพึงพอใจ หากจะให้การศึกษามีความละเอียดเพิ่มขึ้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรจะมีการนำคุณลักษณะปัจจัยของผักอื่น ๆ ของผักที่มีผลต่อความพึงพอใจ ซึ่งจำเป็นต้องใช้วิธีการ conjoint analysis ในขั้นที่สูงขึ้นด้วย, เลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคที่บริโภคผักอนามัย, ออกแบบคุณลักษณะบางประการของผักที่ยังไม่มีวางจำหน่ายในท้องตลาด เช่น การเพิ่มคุณลักษณะทางด้านชนิดของผักอนามัย ให้มีหลากหลายชนิดเพิ่มมากขึ้นทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันการผลิตผักอนามัยยังคงมีการจำกัดชนิดในการผลิตกว่าผักทั่วไป ซึ่งจะทำให้ผู้ผลิตทราบว่าควรที่จะเลือกที่จะเพิ่มการผลิตอนามัยชนิดใดที่จะทำให้ผู้บริโภคมีความพึงพอใจเพิ่มขึ้น โดยไม่จำเป็นที่จะต้องผลิตผักให้มีทุกชนิดเช่นเดียวกับผักทั่วไป ซึ่งข้อมูลที่ได้นำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการผลิตผักที่มีคุณลักษณะนอกเหนือจากที่มีการวางจำหน่ายในท้องตลาดซึ่งตรงกับความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงพัฒนาการผลิตและการตลาดผักอนามัยต่อไป